A PROBLÉMAMEGOLDÓ GONDOLKODÁS FEJLŐDÉSE KERESZTMETSZETI ÉS LONGITUDINÁLIS VIZSGÁLATOK FÉNYÉBEN

Molnár Gyöngyvér, Korom Erzsébet
SZTE BTK Neveléstudományi Intézet, MTA-SZTE Képességkutató Csoport

Kulcsszavak: problémamegoldás, longitudinális vizsgálat

A hatékony tudásalkalmazás és problémamegoldás a 21. század munkaerőpiacán kulcsfontosságú követelménynek számítanak. Ez az igény fokozatosan megjelent az oktatás minőségét vizsgáló kutatásokban is (*Reef*, *Zabal* és *Blech*, 2006). A tantárgyhoz kötődő felmérések mellett megjelent a kereszttantervi kompetenciák vizsgálata (pl. *Frensch* és *Funke*, 1995; *OECD*, 2004). A bemutatott kutatások egy ennek vizsgálatára alkalmas képesség, a problémamegoldó gondolkodás fejlődésére fókuszálnak és azt mint meglévő ismereteink alkalmazhatóságát mérik.

A kutatás célja a problémamegoldó gondolkodás fejlődésének leírása keresztmetszeti és longitudinális vizsgálatok eredményei alapján, illetve annak jellemzése, hogy a diákok szocioökonómiai tényezői mennyire befolyásolják problémamegoldó gondolkodásuk fejlettségi szintjét.

Az elemzés négy kutatás eredményeit szintetizálja. Az első és az utolsó adatfelvétel között négy év telt el. Az első adatfelvételt 3–11. évfolyamos reprezentatív minta bevonásával végeztük. A másodikra két évvel később, 3–8. évfolyamos diákok körében került sor, végül a harmadik adatfelvétel során egyrészt egy longitudinális vizsgálat történt – a korábbi 5. évfolyamos diákokat követtük két évvel később –, másrészt 7. és 11. évfolyamos reprezentatív mintán vizsgáltuk a diákok e képességének fejlettségi szintjét. Az elemzésbe bevont diákok száma több mint 17000.

A mérőeszköz minden esetben papír-ceruza teszt volt, amelyek felépítése – horgonyitemek és a valószínűségi tesztelmélet alkalmazásával – lehetővé tette az eredmények közös képességskálán történő kifejezését. Az adatok skálázását a Rasch-modellel végeztük, az egyes kohorszok fejlettségi szintjének összehasonlításához plauzibilis értékeket számoltunk.

A tesztek reliabilitásmutatója 0,77 és 0,83 közötti. Az általános iskola utáni szelekció felerősítette az azonos évfolyamon, de más iskolatípusban tanuló diákok közötti különbségeket. Az első adatfelvétel szerint még a 9. évfolyamos gimnazista tanulók is jobban teljesítettek, mint a 11. évfolyamos szakiskolába járó tanulók, míg a 9. évfolyamos szakiskolai tanulók az általános iskola 7. évfolyamára járó tanulók képességszintjét mutatták. A második és harmadik adatfelvétel adatai alapján a teljesítmények csökkenésének lehetünk tanúi. A kötelező iskoláztatás végén ugyanazon évfolyam diákjai szignifikánsan magasabb eredményt értek el, mint négy évvel később ugyanazon évfolyam diákjai. A teljesítménykülönbség mértéke két évnyi fejlődés mértékének felel meg. A harmadik adatfelvétel során a 11. évfolyamos gimnazista tanulók képességszintje megegyezett a négy évvel korábban 11. évfolyamos szakiskolai hallgatóknál tapasztaltakkal. Ugyanez a tendencia figyelhető meg a diákok szüleinek iskolai végzettségével kapcsolatban. A legmagasabb iskolai végzettségű szülők 11. évfolyamos gyerekeinek átlagos teljesítménye megfelelt a négy évvel korábban ugyanazon évfolyam legalacsonyabb iskolai végzettségű szülők gyermekeinél mértekkel.

A kutatás a K75274 OTKA kutatási program, az Oktatáselméleti Kutatócsoport és az MTA-SZTE Képességkutató Csoport keretében zajlott. *Molnár Gyöngyvér* Bolyai János Kutatási Ösztöndíjban részesült.